

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

A5.2.c Unitatea de invatare nr.3 a cursului

Diplomatie Publica prin reprezentarea/valorizarea patrimoniului

Plan de cercetare

1. Introducere

1.1 Patrimoniul cultural național în diplomația publică

1.2 Instituții guvernamentale implicate în programele de diplomație culturală

2. Statutul și rolul patrimoniului imaterial în România

2.1 Cadrul legislativ pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial. Definiții extrase din legile, ordinele și hotărârile de guvern din acest domeniu

3. Patrimoniul Cultural Imaterial în Strategia Culturală în domeniul Culturii și Patrimoniului Național 2014 - 2020

4. UNESCO

4.1 Ce este UNESCO?

4.2 Delegația Permanentă a României pe lângă UNESCO

4.3 Comisia Națională a României (CNR) pentru UNESCO

4.4 România în organisme subsidiare ale UNESCO

5. Lista Reprezentativă a Patrimoniului Mondial Imaterial (PMI) UNESCO

5.1 Ce este Lista Reprezentativă a PMI UNESCO

5.2 Care sunt cele patru elemente admise pe Lista PMI UNESCO și descrierea acestora.

6. Propunerile României pentru Lista PMI UNESCO pentru perioada 2015 - 2016

7. Importanța patrimoniului imaterial în relațiile internaționale și modul în care diplomația culturală consolidează relațiile bilaterale

7.1 Detalierea conceptului de diplomație culturală și rolul patrimoniului cultural imaterial în această strategie

7.2 Relația bilaterală România – Republica Moldova sub egida diplomației culturale

7.3 Diplomația culturală a României și eșecul instrumentelor de soft-power utilizate de Federația Rusă în spațiul CSI

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Rezumat: Acest capitol al suportului de curs tratează Lista Reprezentativă a Patrimoniului Imaterial (PMI) UNESCO și elementele culturale reprezentative pentru România care se găsesc în cadrul PMI UNESCO.

Materialul prezintă atât reperle admiterii respectivelor elemente culturale pe Lista PMI UNESCO cât și descrierea acestora. Aceste prezentări au o relevanță deosebită pentru cursanții interesați de a dezvolta proiecte în domeniul cultural cât și pentru cei care doresc să se specializeze în managementul cultural la nivel național sau în cadrul organizațiilor internaționale de profil.

Cuvinte cheie: Lista Reprezentativă a Patrimoniului Mondial Imaterial (PMI) UNESCO, Călușul, Doina, Ceramica de Horezu, Colindatul de ceată.

Obiective:

1. Prezentarea Listei Reprezentative a Patrimoniului Imaterial (PMI) UNESCO.
2. Prezentarea dosarelor culturale a celor patru elementele admise în cadrul PMI UNESCO: Călușul, Doina, Ceramica de Horezu și Colindatul de ceată.

5. Lista Reprezentativă a Patrimoniului Mondial Imaterial (PMI) UNESCO

Începând din 2013, România celebrează, la 17 octombrie, Ziua Patrimoniului Cultural Imaterial, prilej de readucere în prim-plan a patrimoniului spiritual ca factor vital în păstrarea

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

identității valorilor culturale, în deplin consens cu valorile promovate de Convenția pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial (Convenția UNESCO 2003).

În aceeași zi, în anul 2003, UNESCO adoptă *Convenția pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial*, concepută drept un tratat cu caracter juridic obligatoriu, ce recunoaște rolul fundamental al patrimoniului spiritual din interiorul fiecărei culturi, sub toate formele sale: tradiții și expresii orale, incluzând limba ca vector al patrimoniului cultural imaterial, practici sociale, ritualuri și evenimente festive, cunoștințe și practici referitoare la natură și la Univers, precum și tehnici legate de meșteșuguri tradiționale¹.

Convenția marchează importanța prezervării acestui tip de patrimoniu esențial pentru conservarea identității unui popor, precum și pentru menținerea unui patrimoniu viu, transmis și creat în permanență de comunități. Ea conferă Statelor Părți dreptul de a sprijini patrimoniul cultural imaterial în vederea promovării și protejării tuturor formelor sale de expresie.

Odată cu adoptarea Legii nr. 410/2005, România devine Stat Parte la Convenția UNESCO 2003, pe care o ratifică un an mai târziu. Pentru atingerea obiectivelor asumate prin ratificarea Convenției UNESCO 2003, țara noastră și-a construit un cadru legislativ favorabil conservării, protejării, salvagădării, punerii în valoare și promovării acestui tip de patrimoniu, și-a creat o structură de specialitate, organism cu rol în cartografierea patrimoniului imaterial la nivel național, elaborarea programelor de salvagardare specifice, realizarea dosarelor de candidatură pe Lista Reprezentativă a UNESCO, implementarea Programului Tezaure Umane Vii, precum și alte programe derulate în marja Convenției UNESCO 2003.

În vederea continuării identificării acelor soluții care să permită valorificarea potențialului acestui domeniu, mizând, totodată pe cooperarea și implicarea tuturor instituțiilor publice de profil, a așezămintelor culturale, Ministerului Culturii a instituit, în anul 2013, Ziua Patrimoniului Cultural Imaterial, celebrată anual la nivelul instituțiilor subordonate.

De asemenea, amintim că în perioada 2010 – 2013, Ministerul Culturii a acordat 32 de titluri onorifice Tezaur Uman Viu².

Până în prezent, România a înscris în patrimoniul imaterial UNESCO patru elemente: Ritualul Călușului (2008), Doina (2009), Tehnici de prelucrare a ceramicii de Horezu (2012) și Colindatul de ceată bărbătească în România și Republica Moldova (2013)³.

¹ *Convenția pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, adoptată la Paris la 17 octombrie 2003*

² Ministerul Culturii, www.cultura.ro

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Totodată, țara noastră așteaptă, în prezent, decizia favorabilă a UNESCO privind includerea Procesiunilor populare de la Mănăstirea Moisei cu ocazia sărbătorii „Sfânta Mărie Mare” (Adormirea Maicii Domnului) pe Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității, iar în anul 2015 Comitetul Interguvernamental UNESCO va hotărî asupra înscrierii Practicilor culturale asociate zilei de 1 Martie (Mărțișorul) - dosar multinațional de candidatură, elaborat împreună cu Bulgaria, Republica Moldova și Republica Macedonia și asupra dosarului național Jocul Fecioresc⁴.

Lista patrimoniului cultural imaterial al umanității UNESCO a fost întocmită oficial în anul 2008, conform "Convenției pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial", încheiată la Paris, la data de 17 octombrie 2003. Lista includea în anul 2011 un număr de 166 de opere din 76 de țări.

În continuare vom prezenta dosarele culturale pentru cele patru elemente pe care România le are înscrise în Lista Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității UNESCO: Ritualul Călușului (inclus la 25 noiembrie 2005), Doina (2 octombrie 2009), Ceramica de Horezu (3 - 7 decembrie 2012), Colindatul de ceată bărbătească (împreună cu Republica Moldova, inclus la 3 - 7 decembrie 2013).

Importanța acestor descrieri este legată de modalitatea în care trebuie alcătuit și prezentat, în mod corect și exhaustiv, un dosar de aplicare pentru includerea unui element cultural pe Lista PMI UNESCO.

Ritualul Călușului

Ritualul Călușului a fost admis pe Lista Patrimoniului Cultural Imaterial UNESCO în anul 2005. Esența rituală a Călușului nu poate fi definită dacă nu este subliniată transformarea sa de-a lungul istoriei (referindu-ne la structura ritualului, caracterul spectacular, manipularea ca simbol național, ambivalența care-l caracterizează în prezent).

Călușul, denumit în Mehedinți crai, călucean la românii din Timoc, călușer în Transilvania sau aruguciar la aromâni este un ritual de trecere de la primăvară la vară, care se practică de Rusalii⁵, moment în care imaginarul colectiv acreditează ideea că spiritele morților

³ UNESCO, *Mecanismul de Cooperare UNESCO - Date referitoare la România*, 2014

⁴ Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale (C.N.C.P.C.T.), www.centrul-cultura-traditionala.ro

⁵ D. Nichita, *Călușul din Județul Olt*, Oltul Cultural, Anul VI, 2004

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

sunt active. De aceea poate fi considerat o formă de comunicare între lumea de-aici, reprezentată de o comunitate socială dată și lumea de dincolo, reprezentată de ființe mistice, ielele.

„Comunicarea“ este mediată de o ceată de bărbați, alcătuită dintr-un număr impar de membri despre care se crede că sunt „investiți“ de iele cu puteri supranaturale pe care aceștia le folosesc, întorcându-le împotriva lor, pentru a-i vindeca pe cei care nu păstrasera sărbătorile și zilele dedicate ielelor. Riscul călușarilor e mare pentru că e posibilă chiar propria îmbolnăvire dacă nu se respectă regulile și interdicțiile fixate prin jurământ (condițiile de timp, spațiu, castitate, părăsirea cetei).

Originalitatea călușului este dată de împletirea credinței în iele cu jocul cu bețe de un grup de bărbați, aparținând culturii mediteraneene, din Peninsula Balcanică până în Franța, Spania, Portugalia, Anglia (Morris Dance)⁶.

Călușul își exercită puterea prin câteva instrumente: dans, muzică, texte, costume, acțiuni dramatice, obiecte rituale, reguli, interdicții. Toate acestea se influențează reciproc constituindu-se într-o practică semnificativă în totalitatea și complexitatea ei: obiectul etnosemiotic.

Călușul are un caracter polisemic – într-o anumite comunitate unul și același joc de căluș putând fi interpretat de indivizi ca un ritual, ca respectare ceremonială a unei tradiții, ca simbol identitar, performanță artistică, spectacol, modalitate de câștig etc.

Oamenii practică și transmit doar acele manifestări care au un sens pentru ei. Tradițiile lipsite de sens, nefuncționale, dispar oricât am încerca „să le revitalizăm“. De aceea salvagardarea trebuie să acționeze nu numai asupra produselor culturale ci și asupra oamenilor și a practicilor lor sociale.

Una dintre primele informații despre Căluș o datorăm lui Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae*. Aici sunt pomenite frumusețea și deosebita bogăție a dansurilor călușerești, cu peste 100 de figuri, de jucători, cu fețe acoperite cu cârpe albe, care vorbesc cu glas femeiesc, despre secretul jocului și lupta dintre cete.

Atât călușerul transilvănean cât și cel din sud au o origine comună. Fr. Iosef Sulzer nota în 1781 despre călușari că învață să joace în butoi pentru ca să facă pașii mărunți dar și despre legarea steagului de către o ursitoare.

⁶ S. Giurchescu, *Dansul în obiceiul Călușului*, Oltul Cultural, Anul VI, 2004

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Gh. Barițiu, în 1881, în articolul „Căluții sau Călușerii“ vorbea despre puterea „ocultă“ a Călușului practicat de Rusalii și despre faptul că ceata era legată de vrăjitoarea satului sub blestem, dar și despre păstrarea secretului Călușului.

În albumul de fotografii dăruit de Carol Popp de Sathmary regelui Carol I, la 1860, apar călușari din Vlașca, Teleorman dar și din Transilvania (cu steag, în perioada verii).

Se impune o singură concluzie: în sec. al XIX-lea cele două ipostaze erau identice - de Rusalii, legătura și jocurile cu iele aveau aceeași funcție: vindecarea.

În anul 1850 brașovenii Iacob Mureșan și Ștefan Emilian au prelucrat și adoptat pentru scenă călușul cules din Luna de Arieș vehiculându-l apoi ca simbol național în rândul burgheziei ardeleni, cu scopul renașterii conștiinței naționale. Acesta simboliza originea latină a românilor, continuitatea lor istorică și culturală pe teritoriul României, determinarea de a lupta pentru recunoașterea națională (chiar brâiele și nojițele opincilor sunt înlocuite cu panglici tricolore).

În contextul politic și social al anului 1848 călușerul devenea un dans-spectacol și simbol al identității naționale. Structura călușului poate fi considerată ca secvențială. Avem de-a face astfel cu⁷:

- Ridicarea (legarea) steagului (a Călușului)
- Jocul propriu-zis al Călușului, în curțile gospodarilor
- Îngroparea steagului (a Călușului)
- Vindecarea bolnavilor „luați din Căluș“
- Întâlnirea (lupta) dintre două cete de călușari

Ridicarea (legarea) steagului este un ritual ezoteric; se petrece „pe mutește“ și marchează începutul călușului. Se face jurământul pe steag (secret); secretul se păstrează cu sfințenie; acceptarea de a intra în posesia ielelor astfel căpătând puteri supranaturale.

Membrii cetei de călușeri sunt „imunizați“ față de acțiunea nefastă a ielelor cu ajutorul unor plante profilactice: usturoiul și pelinul. Steagul este simbolul și instrumentul ielelor. El nu trebuie lăsat să cadă sau să fie atins de persoane străine sau neinițiate.

Există însă o excepție. La Stolnici, Argeș, călușul s-a jucat fără steag. Steagul nu s-a mai legat și nu s-a mai făcut jurământ datorită credințelor puternice în forța magică a călușului, a nesiguranței că jurământul nu mai era respectat. Existența călușului chiar lipsită de steag subliniază faptul că oamenii îi văd în continuare rostul și-i atribuie unele funcții.

⁷ S. Giurchescu, *Dansul în obiceiul Călușului*, Oltul Cultural, Anul VI, 2004

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Jocul cetei în curțile gospodarilor începe cu „o introducere“ (primirea călușarilor) continuă cu jocul propriu-zis, întrerupt de gesturile cosmice ale mutului/personaj mascat, purtând haine femeiești, care purta o sabie de lemn și un falus prins de brâu). Acesta „interpreta“ schițe dramatice pe teme ale morții și învierii. Jocului, se atribuie puteri vindecătoare, profilactice și de propițiere, de invocare a fertilității. Acesta se sfârșește cu hora Călușului în care sunt antrenați femeii și copiii. Călușarii sunt plătiți (să sară mai ales peste copii pentru a-i feri de boli) mutul vânzând mamelor usturoi și pelin jucat de călușari pe care să le păstreze în case pentru protecție. Pelinul, usturoiul, sarea, lâna, apa care au stat în mijlocul cercului și au fost jucate de călușeri capătă puteri magice, mentalul colectiv atribuindu-le calități profilactice și aducătoare de fertilitate. Jocul călușarilor are și o funcție estetică și spectaculară în zonele Olt, Argeș, Teleorman în timp ce la variantele din Mehedinți, Dolj și Ilfov primează vindecarea și căderea în transă⁸.

Secvența „îngropării steagului“ este asociată cu dezvoltarea rituală a cetei, este secretă și restabilește echilibrul în colectivitate prin reintegrarea cetei în cotidian. În vechime a fost secvența cea mai importantă. Locul în care se îngroapă călușul nu trebuia să fie cunoscut pentru ca oamenii să nu-l calce. Azi această secvență nu se mai practică.

O altă secvență este înființarea cetelor, funcția fiind una estetică și spectaculară. Întreaga colectivitate devine spectator-judecător. Astfel putem vorbi de o ambivalență a călușului, aceeași oameni fiind în stare să acționeze atât ca o ceată rituală, în sat, sau ca o formație artistică, pe scenă. În anchetele de teren s-a constatat și existența unei viziuni pragmatice a lumii (când au fost întrebați despre dansul ielelor deasupra satului, un informator, în 1976, declara că „nu mai zboară peste pădure că se lovesc de firele electrice).

În anii comunismului Călușul a devenit un element de spectacol obligatoriu în ceremonialul politic de masă pentru a simboliza vechimea și continuitatea culturii noastre tradiționale iar jocul devenea o performanță artistică în care primau criteriile estetice.

Însă, forma coregrafiată avea să influențeze apoi jocul practicat în ceată ducând la standardizare, simplificarea repertoriului, omogenizarea interpretării, chiar la introducerea unor forme scenice și în jocul din curțile oamenilor.

Însă, cele două versiuni ale călușului au un numitor comun – mândria de a fi călușar, credința în puterea jocului, spiritul de competiție. Atât timp cât jucătorii sunt conștienți de

⁸ S. Giurchescu, *Dansul în obiceiul Călușului*, Oltul Cultural, Anul VI, 2004

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

existența celor două forme ale călușului – jocul în sat și spectacolul scenic, înseamnă că pot păstra un echilibru iar călușul poate fi încă vital și variat.

Perpetuarea călușului este asigurată în primul rând de cei ce-l practică dar și de cei pentru care se practică. Încă se mai vând saci de pelin și usturoi în locurile în care joacă călușarii iar mamele încă mai dau copiii în brațele călușarilor să-i joace și să sară peste ei astfel recunoscând funcția profilactică și de propițiere a jocului.

Doina

Candidatura Doinei ca element al patrimoniului intangibil al lumii a fost validată la Abu Dhabi, la Sesiunea Comitetului Interguvernamental pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Intangibil al UNESCO, în perioada 28 septembrie - 2 octombrie 2009⁹.

În vederea întocmirii dosarului spre Comisia Națională pentru Salvagardarea Patrimoniului Imaterial, specialiștii au cercetat comunități din Goicea (Dolj), Runcu (Gorj) și Lăpuș și Cupșeni (Maramureș), înregistrând 15 performeri doinind.

Doina este o creație lirică vocală sau instrumentală, specifică poporului român, improvizată și spontană, în care interpretul își exprimă în mod direct sentimentele de dor, jale, înstrăinare, de revoltă, tristețe, iubire, ură împotriva asupritorilor sau regret¹⁰.

Cele mai importante caracteristici ale doinei sunt:

- are caracter anonim, autorul nefiind cunoscut
- are caracter oral, s-a transmis din generație în generație prin viu grai
- are caracter colectiv fiind opera mai multor autori anonimi
- are caracter sincretic (îmbină poezia, muzica, dansul, poate fi cântată).

Doina exprimă calitățile personale, emoțiile și virtuozitatea creatorului - interpret, joacă și un important rol social deoarece reprezintă o supapă purificatoare care întărește solidaritatea. Trăsăturile primordiale ale doinei sunt:

- faptul că exprimă direct, profund și intens o varietate de sentimente, idei și aspirații;
- are o tematică variată;
- se inspiră din viața poporului român, reflectă comuniunea omului cu natura, atitudinea omului față de viață, moarte, sau față de trecerea timpului.

⁹ UNESCO, *Mecanismul de Cooperare UNESCO - Date referitoare la România, 2014*

¹⁰ I. Ghinoiu, *Sărbătorile și obiceiurile românești*, Editura Elion, București, 2007

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

În funcție de sentimentele exprimate doinele pot fi:

- de dor;
- de jale;
- de dragoste;
- de întristare;
- haiducești;
- păstorești;
- de cătănie.

Doina a fost menționată de Dimitrie Cantemir în „Descriptio Moldaviae“, la 1716, iar mai târziu de Gh. Barițiu și Alecsandri care o definesc ca o poezie de dragoste, tristă și de jale; G. Negruzzi menționa că Doina descria sentimente puternice: tristețea, bucuria, dragostea, ura, dezamăgirea, entuziasmul iar distinsul etnofolclorist Emilia Comișel o consideră „o specie muzicală cu caractere de stil și formă proprii melopee, improvizată pe baza unor formule și procese tradiționaliste.

Bella Bartok considera că „cea mai mare reușită a folcloristului zace în descoperirea doinei „hora lungă“; ca specie muzicală o consideră „ca un stil muzical, dezvăluit de melodia scurtă; acest tip de melodie improvizată în totalitate, plină de frumusețe și efectuarea acesteia în «rubato» amintește de interpretarea instrumentală“. Bella Bartok o consideră cea mai veche formă de poezie pe tot teritoriul românesc. Este vorba de „o poezie amplă“, fapt recunoscut și de Constantin Brăiloiu, distinsul etnomuzicolog român care o considera „veche cât și poporul român, un altar muzical-folcloric“. De asemenea, scriitorul Barbu Delavrancea o considera „poezia curajului și a rezistenței, care întărește sufletele poporului și îl face de neînfrânt în fața greutăților“.

Specialiștii au identificat mai multe tipuri de doine:

- Doina din Maramureș, cea mai veche formă de doină
- Doina oltenească, răspândită în Câmpia Dunării, la stânga și la dreapta, dar mai ales în regiunea Timoc-Homole-Morava, unde este denumită „doină“ sau „frânturile“ sau poezie, ca în Banat.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Doina oltenească, la rândul ei, poate fi¹¹:

– arhaică, alcătuită din 3-4 ronduri melodice, cu diversitate transparentă, cristalizate, cu același tip de vers

- lăutărească
- haiducească
- de cătănie (armata)
- de dragoste (forma cea mai des întâlnită).

Repertoriul este întregit de doina bănățeană (pe teritoriul Banatului iugoslav și român și în vecinătate la sudul Dunării, printre românii timoceni dintre Moravia-Timoc-Homole până la munții Mălinic și Artani); în Moldova, printre românii din Bucovina și Basarabia; în Banat (Almăj), în partea răsăriteană, cunoscută ca un „cântec de peste deal“; în Bihor, sub numele de „horă“ sau „cântec de codru“, în Transilvania sub numele de „horă lungă“ dar și doină, fiind foarte des folosit refrenul: „dui, dui și iarăși dui“.

În zona Dunării de sud, lângă Timoc și Kraina mai există „hora lungă“ cunoscută ca „na doina, na doina“.

Doina poate fi cântată vocal (în unele locuri este numită „oltenească“ sau „haiducească“), instrumental (ca în repertoriul pastoresc sau de dragoste) lăutărească, la care predomină tema dragostei, motiv pentru care e cântată la cumetrii, nunți sau la alte sărbători.

După părerea Emiliei Comișel elementele de bază ale doinei sunt:

- măsura nemodulantă, concisă într-un număr restrâns de voci;
- măsura pantatonică de formă diatonică sau cromatică (cel mai des fiind întâlnit modelul doinei cu măsura cromatică „re“).

Forma arhitecturală a doinei este una liberă. Rândurile muzicale sunt grupate improvizând strofe elastice, de diferite dimensiuni, cu sunete specifice fiecărei regiuni. Versul are la bază un octet, des întâlnit și la poeziile lirice sârbești, melodia are „un suspin“ mai lung, acompaniată de un refren: „of, of, măi, măi“, amplasate la începutul sau la sfârșitul rândului.

Formele arhitecturii doinei sunt: partea introductivă cântată liber, pe una sau cinci silabe, neacompaniate muzical; urmează linia melodică ascendentă (arpegiul glisonado) iar pentru sfârșit, o silabă sau două exprimate mai lung (tărăgănat).

¹¹ Comișel Emilia, *Studii de etnomuzicologie*, Editura Muzicală, 1986, București

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Partea de mijloc este alcătuită din forme melodice, forme diferite, recitative, înlocuiri între măsurile apropiate. Partea finală, alcătuită dintr-un recital, rareori muzical, are direcție descendentă. Forma melodică din prima parte este construită printr-o prezentare generală muzicală descendentă, formulă care se repetă uneori.

Instrumentele la care se interpretează doina sunt: frunza de pară, iarba, solzii de pește etc. de aceea întâlnim adesea introducerea „...frunză verde...”; Doina este însă executată și la instrumente tradiționale: fluierul, cimpoiul.

Trăsăturile specifice ale doinei sunt¹²:

- suflu amplu al frazelor muzicale, așternute pe versuri octosilabice
- ritm liber, în „parlando rubato“
- gruparea formulelor în perioade muzicale ample, inegale (pe care Constantin Brăiloiu le numea „strofe elastice“)
- sunetele principale ale structurilor modale bogat ornamentate.

Caracterul doinei este reținut, intens liric, iar asociat cu texte haiducești sau de revoltă socială devine dramatic. Antropologul Giacomo Verani de la Universitatea din Perugia, atent observator al folclorului din zona Balcanilor afirmă că doina este un cântec „extrem de sensibil“, care contribuie la îmbogățirea patrimoniului spiritual al umanității cu exemple cu valoare de capodopere.

Ceramica de Horezu

Ceramica de Horezu înscrisă în cadrul celei de a 7^a sesiuni a Comitetului Interguvernamental de Protejare a Patrimoniului Cultural Imaterial, Paris, desfășurată în perioada 3 - 7 decembrie 2013 ca „meșteșug tradițional unic“ practicat atât de bărbați cât și de femei în nordul județului Vâlcea, procesul de confecționare fiind divizat. Bărbații sunt cei care se ocupă cu extragerea lutului, care este curățat, porționat, udat, frământat, tescuit și amestecat devenind astfel materie primă din care se fac celebrele vase de Horezu¹³.

Femeile le decorează folosind tehnici și instrumentar specifice, cu care realizează modelele tradiționale. Îndemânarea și talentul de a combina formele și culorile definesc personalitatea și unicitatea acestui tip de ceramică.

¹² Comișel Emilia, *Studii de etnomuzicologie*, Editura Muzicală, 1986, București

¹³ B. Slătineanu, *Manual de ceramică românească*, ESDP, București, 1958

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Horezu, vechi centru de olărit așezat în imediata vecinătate a mănăstirilor Arnota, Bistrița, Hurez, focare de cultură cu o maximă înflorire în epoca brâncovenească, a fost și este vestit pentru calitatea superioară a ceramicii. Delicatele obiecte din lut, modelate la Horezu, stimulate de gusturile rafinate ale cumpărătorilor din rândul boierimii muntene și oltene, ajungeau nu de puține ori, să împodobească interioarele domnești și boierești.

Perioada de amplă dezvoltare a artelor decorative în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu a avut ecouri pozitive și asupra ceramicii de Horezu. Centrele mănăstirești dotate cu ateliere de olărie și școli de pictură constituite în timpul lucrărilor de decorare a acestora, au format meșteri ce aveau să răspândească stilul brâncovenesc nu numai în Muntenia și Oltenia, ci și dincolo de munți, în Transilvania.

Astfel, arta ceramicii de Horezu a înflorit și ea la „umbra“ efervescentei artistice a ctitoriei brâncovenești, accentuând latura decorativistă a producției acestui prestigios centru. Strălucirea smalțului și finețea decorului o fac comparabilă cu ceramica orientală, de tradiție bizantină, a cărei armonie cromatică și simplitate rafinată a compozițiilor este binecunoscută.

Înfruntând existența pretențioșilor cumpărători și deloc ușoara concurență a ceramicii orientale cu o largă arie de circulație și piață de desfacere în Țara Românească, olarii horezani și-au îmbunătățit permanent calitatea lutului obținând o pastă deosebit de fină, capabilă să susțină expresivitatea compozițiilor ornamentale. A rezultat o ceramică ușoară, cu un decor rafinat abordând motive floral-vegetale ce poartă amprenta artei orientale, preluată de fastuoasa ornamentație brâncovenească¹⁴.

La începutul sec. al XX-lea, la Horezu s-au produs diferite categorii de obiecte, unele dispărute astăzi, ulcioare pentru câmp, ștanțate, borcane cu capac cu decor alveolar; alte forme tradiționale care s-au perpetuat până în zilele noastre: taiere, ciorbalăce, străchini, căni, ulcioare. Născute din mâinile îndrăznețe și sigure ale olarilor, tipurile de vase nou apărute își datorează prezența în contemporaneitate capacității de integrare în ambianța orășenească. Așa au apărut platourile, serviciile de țuică, serviciile de vin, serviciile de cafea sau vasele de flori.

Lutul, materia primă de bază, este scos din Dealul Ulmetului, huma albă cumpărată din Râmnicu-Vâlcea; culorile brun și roșu sunt obținute din preajma satului Vaideeni, brunul fiind de fapt o humă pe bază de feromangan, ce se găsește prin locurile lipsite de iarbă sub forma unor bobite („boabe de piper“) în timp ce verdele se extrage din cupru, prin metoda tradițională.

¹⁴ P. Petrescu, P. Stahl, *Ceramica de Horezu*, ESPLA, București, 1956

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Și astăzi pasta continuă să fie pregătită cu aceeași migală, începând cu dospirea ce durează mai multe luni, curățirea de impurități, urmată de tăierea în felii și în sfârșit frământarea în mai multe rânduri, procedee care au menirea de a obține o calitate superioară a lutului.

Ornamentica centrului este predominant floral-vegetală, dispunerea elementelor decorative executându-se în linii delicate, elegante și aproape hieratice. Alături de motive vegetale (fitomorfe: vrej, ramură, brad, frunză), florale (boboc, pansea, ghirlandă, trandafir, floarea soarelui), apare o întreagă suită de elemente geometrice (spirală simplă sau cochilie, zigzag, cercuri concentrice) ce echilibrează ansamblurile decorative, diversificând ornamentele specifice, supuse schematizării (geometrizării)¹⁵.

Din multiplele combinații de elemente geometrice și floral-vegetale ingenios gândite, au rezultat motive devenite cu timpul specifice centrului. Iată câteva dintre acestea:

- ochiul dragostei – constituit dintr-un boboc de floare, înconjurat de puncte;
- cununa miresei – crengi cu puncte în formă de romb;
- șalul – creangă vălurită;
- lanțul țigănesc – semicercuri dublate cu puncte.

Pe suprafața taierelor și a castroanelor apar uneori reprezentări astrale (steaua, soarele antropomorfizat în cele două variante – care râde și care plânge –, luna, semiluna), în timp ce cocoșul, emblema centrului, pare a constitui unicul motiv decorativ realizat în manieră naturalistă. Un alt element ce descinde din tradiția bizantină este decorul penat „în lacrimă“ sau în „solzi“ ce acoperă suprafața unui număr însemnat de obiecte fiind cunoscut sub denumirea de „altiță“.

Întregul ansamblu este reunit într-un desen extrem de fin, un adevărat păienjeniș de culori și spirale presărate cu boboci, ghirlande, stele obținute prin jirăvire. Prezentă rareori pe vasele de la sfârșitul sec. al XIX-lea această tehnică de decorare este intensificată între cele 2 războaie mondiale, continuând și astăzi, cu succes obținerea efectelor plastice de mare rafinament.

Deși obiectul este în întregime acoperit de decor, ca rezultat al tendinței actuale de organizare a întregului spațiu destinat ornamentării, creatorii populari au reușit să evite aspectul greoi al supraîncărcării ce ar dăuna calităților estetice ale obiectelor, prin structurarea motivelor

¹⁵ N. Dunăre, *Ornamentica tradițională comparată*, Editura Meridiane, București, 1979

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

după principiul „aerării“. Valoarea lor ornamentală este substanțial sporită prin folosirea ustensilelor de decorare: gaița, găițoiul, pensula, cornul, primele două fiind utilizate îndeosebi în centrele Horezu și Oboga. Fondul cromatic alb-gălbui, generalizat la sfârșitul sec. al XIX-lea face loc treptat nuanțelor brun închis și cărămiziu-roșcat care permit variate asocieri cromatice ce au însușirea de a sublinia finețea desenului și armonia compoziției.

Între cele două războaie mondiale existau aproximativ 30 de olari grupați în satul Olari, astăzi devenit o stradă a orașului Horezu, avându-i în frunte pe prestigioșii Gheorghe Giubega, Ion Frigură și Gheorghe Ogrzeanu. Lor le revine meritul de a fi extins tehnica jirăvirii, practică cu destulă moderație la finele sec. al XIX-lea¹⁶, tehnică ce și-a câștigat astăzi un loc preponderent în gama motivelor și tehnicilor decorative utilizate în configurarea ansamblurilor ornamentale. Tot lor le aparține și încercarea de a îmbogăți spectrul cromatic prin integrarea culorii albastre în policromia horezană, încercare rămasă însă la stadiul tatonărilor și al căutărilor estetice.

În prezent, Horezu are câțiva zeci de olari care lucrează individual sau în cadrul cooperativei „Ceramica“. Producția centrului este desfăcută cu succes atât pe plan local cât și pe piața internă și externă a țării, prin intermediul târgurilor, expozițiilor naționale și internaționale, standurilor cu vânzare ale muzeelor. Horezu figurând de altfel în circuitul turistic alături de monumentele istorice ale județului Vâlcea.

Un aspect remarcabil sesizat în actuala ceramică horezeană este relevat de participarea efectivă a femeilor (neveste de olari) la actul creator. Talentul lor se reflectă în ornamentarea pieselor modelate de bărbați, obiectele rezultate dobândind o înaltă ținută artistică. Remarcabilele intervenții feminine au la bază atât înclinația artistică cât și experiența moștenită de la părinți care la vremea lor s-au situat printre fruntașii milenarului meșteșug. Cele mai apreciate reprezentante ale olăriei horezene, capabile să materializeze o concepție artistică sunt Aurelia Ogrăzeanu, Eufrosina Vicșoreanu, Ioana Mischiu, Maria Iorga, care realizează compoziții ornamentale echilibrate, cu detalii de mare finețe.

Eufrosina Vicșoreanu a fost distinsă cu marele premiu al ediției din 1977 al manifestării „Cocoșul de Hurez“. Ioana Mischiu urcă și ea treptele notorietății începând cu 1978, când i-a fost acordat premiul al III-lea la aceeași mare competiție horezană obținând mai târziu și premiul Școlii Populare de Artă din Râmnicu-Vâlcea.

¹⁶ B. Slătineanu, P. Petrescu, P. Stahl, *Ceramica românească*, ESDP, București, 1958

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Unul dintre cei mai de văză exponenți ai centrului Horezu, Victor Vișoreanu a cărui faimă a depășit granițele țării, se deosebește de ceilalți meșteri din Horezu printr-o sensibilitate artistică ieșită din comun. El se remarcă printr-o plastică discretă a câmpului ornamental ce acoperă în întregime suprafața pieselor. Meșterul Victor Vișoreanu a gândit și a aplicat soluții ingenioase vaselor modelate menite să creeze un număr însemnat de variante plastice. El a apelat de cele mai multe ori la tehnica jirăvitului, a cărei finețe se potrivește concepției artistice și sensibilității sale spirituale. Activitatea sa s-a îndreptat spre intensificarea sensurilor estetice ale încărcăturii emoționale, pline de rafinament, arta sa satisfăcând cu certitudine gusturile celui mai pretențios public.

Un alt olar ce se detașează cu pregnanță în peisajul horezan este Dumitru Mischiu care propune soluții noi ce sunt executate cu măiestrie interpretând într-o manieră proprie motivele preluate din tradiția locală. Dispoziția decorului supus repetiției, alternanței și simetriei conferă compoziției efecte plastice, sugestive lărgind numărul variantelor originale.

Lista continuă cu Gheorghe Iorga. Înzestrat deopotrivă cu simț artistic și tenacitate, el a cercetat cu atenție creațiile valoroase ale înaintașilor și contemporanilor săi. Această muncă de selectare s-a finalizat printr-un stil specific în care apelează la o mare varietate de elemente ce sunt transpuse într-o viziune modernă. Ireproșabila aplicare a smalțului constituie o altă latură definitorie a activității sale, fapt ce îi asigură ascensiunea pe treptele succesului.

Rod al pasiunii și talentului, obiectele din lut rezultate din mâna meșterilor olari intră în patrimoniul muzeal diversificând colecțiile de artă populară contemporană (Muzeul Satului, Muzeului Național al Țăranului Român, Muzeul Astra, Muzeul Satului din Golești, Argeș, Bujoreni, Râmnicu-Vâlcea). În cadrul acțiunilor muzeale de popularizare a creației actuale acești meșteri pun la dispoziția publicului român și străin obiecte a căror autenticitate le asigură integrarea în circuitul comercial, prin intermediul standurilor cu vânzare deschise în incinta muzeelor de profil.

Prezenți pe „podiumul“ manifestărilor naționale de prestigiu la București, la Muzeul Național al Țăranului Român, la „Cocoșul de Hurez“, „Cibinium“ Sibiu, cei mai renumiți olari din Horezu au relevat publicului rolul activ și competent al acestui important centru ceramic în educarea estetică a publicului, în proliferarea bunului gust, adoptând atitudini ferme în fața oricăror tendințe spre falsuri și contrafaceri.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Dar nu numai pe plan național, ci și peste hotare, la expoziții de prestigiu organizate în aproape toată Europa, ceramica de Horezu a reprezentat valoroasa creație populară românească, bucurându-se de aprecierea unanimă a publicului străin. Succesul deplin confirmă locul creației horezane în plastica populară contemporană, în care produsele centrului mai sus amintit, înzestrate cu proporții armonioase și echilibrate sub raport ornamental și cromatic, largesc considerabil posibilitățile lor de integrare în „mediul ambiental“ și justifică, pe deplin, acceptarea acestuia în galeria elementelor de bunuri protejate UNESCO.

Colindatul de ceată

Colindatul de ceată bărbătească este un vechi obicei popular de iarnă întâlnit în România, dar și în Republica Moldova și în alte teritorii locuite de români.

Obiceiul a fost inclus în Lista PMI UNESCO la sesiunea Comitetului de la Baku, în anul 2013¹⁷.

Atestat prima dată în sec. al XVII^{lea} în Memorialul pastorului Andreas Mathesius din Alba colindatul de ceată bărbătească este mai răspândit în spațiul românesc decât în alte țări cu un fond străvechi de colinde. Incluziunea acestuia pe Lista UNESCO se datorează importanței lui pentru societate dar și pentru educarea tinerilor.

În sat, pentru zilele colindatului se pregăteau atât fetele cât și băieții. Fetele coceau colaci, brodau batiste sau pregăteau panglicile pe care aveau să le dăruiască flăcăilor care veneau cu colindul. Ritualul, performat de tineri care merg din gospodărie în gospodărie și interpretează cântece rituale (colinde) pentru care sunt răsplătiți cu daruri simbolice (colaci) dar și bani are o funcție deosebit de importantă, aceea de a păstra identitatea socială, de a asigura coeziunea comunităților în care se practică. Obiceiul se transmite din generație în generație, în manieră informală, pe cale orală conferindu-le actanților sentimentul prestigiului și al identității.

Ritualul are o desfășurare mai elaborată atât datorită duratei cât și complexității și tipologiei dramatice. Aceste elemente motivează comunitățile locale să mențină și să continue tradiția din generație în generație. Tinerii se adună în cete conduse de un conducător cu experiență, care cunoaște repertoriul colindelor și are autoritate printre ei numit vătaf. Se stabilește apoi gazda la care se vor aduna pentru a se pregăti. Adesea, chiar gazda participă la

¹⁷ UNESCO, *Mecanismul de Cooperare UNESCO - Date referitoare la România*, 2014

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

această pregătire pentru a-i ajuta să nu încalce tradiția, să învețe „colinda“ cum o știe din bătrâni¹⁸.

Colindatul de ceată bărbătească, obicei în cadrul ciclului calendaristic al Anului Nou, pentru invocarea fertilității și a belșugului, pentru anunțarea regenerării naturii și a unui nou ciclu agrar, s-a transmis din generație în generație, în structura sa generală, sau în variante locale, constituind în același timp un eveniment important în viața satului și un spectacol complex, cu valori simbolice deosebite.

În gândirea tradițională, schimbarea cerului și a fluxului biologic după solstiții și echinocții avea o semnificație deosebită legată de cultul solar. De aceea, zilele solstițiului de iarnă, „la cumpăna timpului“, între vechiul an, cu amortirea întregii vegetații și noul an, care vestește regenerarea erau întâmpinate cu adevărate ceremonii, în cadrul cărora, locul primordial era deținut de riturile agrare, veritabile dovezi ale unei ocupații de permanență multimilenară, agricultura. Documente din sec. XIV-XVII atestă prezența acestui obicei în Transilvania și eforturile autorităților vremii de a introduce repertoriul religios în colindatul tradițional, punând, în același timp, sub interdicție colindatul ancestral la români (în special ceata de feciori) considerat pentru caracterul său laic, pozitivist, ca „obicei diavolesc“. Folcloriști români, ca Petre Caraman, au pus în discuție ipoteza originii acestui colind în străvechi obiceiuri cu sens agrar ale geto-dacilor.

Folcloristica românească și străină a relevat similitudini în obiceiul de la noi și obiceiurile de Anul Nou al popoarelor slave învecinate. Varietatea formelor și diversitatea tematică a colindului se axează în principal pe riturile agrare. Urarea (cu multiple variante) ca și colinda de intrare a cetei de feciori în casă, „a cășii“ sau „a mesii“, ori colinda de plecare, „mulțămăita colacului“, „alduitul colacului“, „a ușii“ etc. nareză alegoric etapele vieții și muncii de cultivare a pământului, încheindu-se cu urări asemănătoare „Plugușorului“.

Colindele laice au forța unei invocații grave, majore pentru stimularea rodului, a fertilității în anul viitor. Colindele se învățau încă din luna noiembrie, cu 40 de zile înaintea sărbătorilor de iarnă, aceasta constituind una din obligațiile cetei de feciori din fiecare comunitate rurală. Acestea se învățau fie la gazda cetei, fie la șezători, în prezența fetelor, acest lucru contribuind la cunoașterea repertoriului într-o colectivitate mai largă. „Cetele feciorilor“,

¹⁸ *Sărbători și obiceiuri. Corpus de documente etnografice*, Academia Română, Editura Enciclopedică, București, 2001 - 2004

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

una singură în comunitățile rurale mici, 2-3 în localitățile mari, porneau la colindat în seara de ajun a Crăciunului, continuând toată noaptea chiar și a doua zi dimineața¹⁹.

Colindatul începea de la autoritățile satului, rareori, în sudul Transilvaniei, începând de la gazda cetei. Uneori, în zona Mureșului superior – Gurghiu și Sibiu – Făgăraș, colindatul „dintâi” se făcea în turnul bisericii, ceata dând zvon în cele patru zări însoțită de bătaie de „dubă”, în zonele: Hunedoara, Bihor, Arad, Zărand, Pădureni, de cântec de „ceteră” (vioară) și „zongoră” (chitară) în Maramureș, de clarinet și „torogoată”, în Banat și pe Mureș, de fluier și cimpoi în toate zonele țării.

Pe drum ceata colindă rar, dar e recunoscută de departe datorită instrumentelor care se fac auzite. La ușă sau la fereastră se zice „colinda dintâi”, de mare varietate tematică, terminându-se cu formula prin care se cere permisiunea de a se colinda în casă. Colindătorii sunt primiți în camera de oaspeți „casa dinainte”, împodobită sărbătorește, cu ruda de ștergere și culmea cu scoarțele de lână, alese în război, cu masa acoperită cu țesătură nouă, aleasă în război, așternută ca pentru un praznic mare, cu patru colaci la „cornul mesei”, cu plosca de rachiu sau vin, lucrată din lemn, sau modelată în lut de către meșterii satelor, legată la toartă cu batista sau cu ștergarul ales sau brodat de către fetele din familie. Oaspeții erau poftiți să se așeze pe lavițele care făceau unghi, sub ferestre (loc de onoare, cu semnificații deosebite în cadrul funcționalității interiorului locuinței tradiționale). La masă se așezau doi câte doi, pe rând, în ritmul colindei antifonice, cântată cu gravitate, solemn. După cinstirea bucatelor, se rostește urarea augurală pentru familie, colinda „la masă”, colinda „fetei”, „mulțămita colacului” etc. apoi erau jucate fetele din casă. În cazul contaminării unor forme de colinda se joacă turca sau dansează călușarii.

Uneori (în Zărand, Munții Apuseni) sunt jucați și copiii din leagăn (fetițele), pentru a avea noroc și sănătate. În unele zone (versantul vestic al Apusenilor, sudul Transilvaniei) ceata joacă fetele și nevestele din casele colindate, jocul substituind total cântatul colindelor. După primirea darurilor (bani, colaci pentru fiecare din ceată, carne de porc afumată, etc.) în fiecare casă din sat la care a colindat, ceata de feciori se întoarce la gazdă cântând „a zorilor”, colinda de încheiere a obiceiului. Urma festinului comun și petrecerea tineretului din sat²⁰.

¹⁹ M. Brătulescu, *Colinda românească*, Ed. Minerva, București, 1981

²⁰ M. Brătulescu, *Colinda românească*, Ed. Minerva, București, 1981

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Costumul popular purtat de colindătorii din ceată se integra în cadrul sărbătoresc al evenimentului. La portul tradițional al fiecărei zone, destinat ceremonialurilor deosebite, feciorii adăugau unele însemne ale ritualului: mănunchiul cu plantele investite cu puteri magico-rituale: brad, busuioc, iederă, mușcată și spic de grâu, „vrâstă” și „zgărduță de mărgele” la pălărie sau din lemn de salcie așchiată, înfășurate în jurul pălăriei și atârând într-o parte, spre umăr, așa cum se purta în zona Mocănimii Munților Apuseni. Împodobirea cu plantele benefice, conform mentalului tradițional și „cârceii” din salcie puși la căciulă constituiau gesturi, acte de invocare a revitalizării naturii, a fertilității și rodniciei în anul care urma.

Atunci când obiceiul era contaminat cu acela al Călușarilor, flăcăii aveau peste piept diagonală din brâie de lână policromă sau panglici tricolore, iar cioarecii erau strânși la gleznă cu legătorile de „cănacă” (ciucuri) și zurgălăi. În mâini purtau „bâte” sau baltage artistic încrestate în lemn, cu intarsii sau cojite, împodobite cu panglici roșii, tricolore, albastre. Vătaful purta o panglică tricoloră mai lată, sau un brâu de lână lat, tivit cu mult roșu, legătorile de la glezne aveau 1-2 șiruri de ciucuri policromi și zurgălăi; în plus, bâta era înfășurată spiralat în panglică tricoloră. Nelipsite erau traistele „îmbăierate”, țesute din lână, sau confecționate din piele, împodobite cu cataramă și ținte. La baiera traistei se legau batistele brodate sau năfrămile primite în dar de la fete, ca semn al mărturisirii sentimentelor lor. Întreaga ținută a colindătorilor evoca evenimentul festiv pe care-l „comunicau întregii comunități”.

Teme de studiu individual

1. Identificați o metodă inovativă prin care pot fi conservate și perpetuate elementele culturale române care se regăsesc în PMI UNESCO.
2. Alegeți unul dintre elementele culturale române admise pe Lista PMI UNESCO și identificați resurse multimedia care descriu obiceiul/tradiția în cauză.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

3. Propuneți pentru discutarea în cadrul seminarului de curs un element cultural din România care considerați că poate fi propus pentru PMI UNESCO.

Întrebări de evaluare

1. În ce an a fost admisă Doina pe Lista PMI UNESCO?
2. În ce an a fost admis Ritualul Călușului pe Lista PMI UNESCO?
3. Din ce regiune provine Ritualul Călușului?
4. În colaborare cu ce țară a prezentat România dosarul cultural al Colindatului Fecioresc de Ceată?
5. Enumerați două orașe în care au fost găzduite sesiuni ale Comitetului UNESCO.
6. Cum a reușit Ceramica de Horezu să se perpetueze ca tradiție culturală?
7. Enumerați două instituții muzeale care au programe de conservare a patrimoniului de Ceramică de Horezu.

Bibliografie

Resurse bibliografice

- B. Slătineanu, P. Petrescu, P. Stahl, *Ceramica românească*, ESDP, București, 1958
- P. Petrescu, C. Nicolescu, *Ceramica tradițională românească*, Editura Meridiane, București, 1974
- B. Slătineanu, *Manual de ceramică românească*, ESDP, București, 1958
- Georgeta Roșu, *Ceramica tradițională*, Editura Alcor, București, 2013
- P. Petrescu, P. Stahl, *Ceramica de Horezu*, ESPLA, București, 1956
- N. Dunăre, *Ornamentica tradițională comparată*, Editura Meridiane, București, 1979
- M. Budiș, *Practici magice și religioase de apărare. Microcosmosul gospodăresc*, Editura Paidea, București, 1997
- L. Apolzan, *Aspecte ale culturii populare. Obiceiuri, practici și simboluri legate de anul agricol*, Anuarul Muzeului din Deva, XVI - XVII, Deva, 1983
- M. Coman, *Bestiarul mitologic românesc*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996
- Ivan Eseev, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Editura Amarcord, Timișoara, 1998

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

I. Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an. Dicționar*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1997

I. Ghinoiu, *Panteonul Românesc. Dicționar*, Editura Enciclopedică, București, 2001

I. Godea, *Dicționar etnologic*, Editura Etnologică, București, 2007

Emilia Comișel, *Studii de etnomuzicologie*, Editura Muzicală, București, 1986

M. Brătulescu, *Colinda românească*, Ed. Minerva, București, 1981

I. Talos, *Gândirea magico-religioasă la români. Dicționar*, Editura Enciclopedică, București, 2001

T. Pamfile, *Mitologie românească*, Editura ALL, București, 1997

Sărbători și obiceiuri. Corpus de documente etnografice, Academia Română, Editura Enciclopedică, București, 2001 - 2004

I. Ghinoiu, *Sărbătorile și obiceiurile românești*, Editura Elion, București, 2007

A. Cristea, *Obiceiuri și datini în județul Alba*, Editura Unirea, 2007

O. Brănișteanu, *Mărțișorul - un obicei care are șanse să intre în patrimoniul UNESCO*, Lumina, 1 februarie, 2013

E. Comisel, M. Kahane, M. Lupașcu, *Documente din Arhive Folclorice Românești - Rădăcini*, EDC 322, 1999

V. I. Semuc, *Elemente de geografie mitică a României. Călușul*, București, 2008

S. Giurchescu, *Dansul în obiceiul Călușului*, Oltul Cultural, Anul VI, 2004

D. Nichita, *Călușul din Județul Olt*, Oltul Cultural, Anul VI, 2004

N. Știucă, *Raport descriptiv - narativ în cercetarea obiceiurilor*, Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei, Iași, 2006

Virgil Ștefan; Ispas, Sabina, *Patrimoniul cultural imaterial din România. Repertoriu I*, Comisia Națională pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, București, 2009

UNESCO, *Mecanismul de Cooperare UNESCO - Date referitoare la România*, 2014

Mucică, Delia (coordonator); Becuț, Anda; Bălșan, Bianca; Croitoru, Carmen; Ionică, Pîrvu; Nițulescu, Virgil; Oprea, Alexandru - *Strategia Sectorială în Domeniul Culturii și Patrimoniului Național pentru Perioada 2014 – 2020*, Centrul de Cercetare și Consultanță în Domeniul Culturii.

Resurse legislative

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Convenția - Cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, adoptată la Faro, Portugalia la 27 octombrie 2005

Constituția UNESCO, adoptată la 16 Noiembrie 1945, Londra, Marea Britanie

Legea nr. 26 din 29 februarie 2008 privind Protejarea Patrimoniului Cultural Imaterial

Legea nr. 410 din 29.12.2005 privind Acceptarea Convenției pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, adoptată la Paris la 17 octombrie 2003

Ordinul Ministrului Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național nr. 2436/08.07.2008 privind elaborarea Programului național de salvagardare, protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial

Ordinul Ministrului Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național nr. 2491/27.11.2009 - pentru aprobarea Regulamentului de acordare a titlului de Tezaur Uman Viu

Ordinul Ministrului Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național nr. 2102 din 19.02.2014 privind organizarea și funcționarea Comisiei Naționale pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial

Legea nr. 248/2006 pentru adoptarea Convenției pentru protecția și promovarea diversității expresiilor culturale (2005)

Resurse online

Ministerul Culturii, www.cultura.ro

Comisia Națională a României pentru UNESCO, www.cnr-unesco.ro

Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale (C.N.C.P.C.T.), www.centrul-cultura-traditionala.ro

UNESCO, www.en.unesco.org

**Realizat,
Dr. Georgeta Roșu**